

10. ULUSLARARASI TÜRK - AFRIKA KONGRESİ

DAKAR DEKLARASYONU

10. Uluslararası Türk - Afrika Kongresi, “**Afrika’da Ticaret, Yatırım ve Rekabet: Yeni Fırsatlar**” ana teması ile **19-21 Kasım 2015** tarihinde TASAM Afrika Enstitüsü tarafından Senegal Hükümeti & Dışişleri Bakanlığı ve Batı Afrika Para ve Ekonomik Birliği işbirliği ile **Dakar, Senegal**’de düzenlenmiştir.

Kongre kapsamında “**Afrika’nın Ekonomik Görünümü**”, “**Afrika’da Ticaret**”, “**Afrika’nın Yatırım Haritası ve Sektörel Dağılım**”, “**Afrika’daki Rekabetin Görünümü**”, “**Türkiye - Afrika İlişkileri: Fırsatlar ve Beklentiler**” başlıkları altında beş oturum tertiplenmiştir.

Açılış seremonisinde TASAM Başkan Yardımcısı Büyükelçi (E) **Murat BİLHAN** kısa bir açılış konuşmasıyla katılımcıları selamlamış ve Kongre’ye geçilmiştir. Senegal Dışişleri Bakanı **Mankeur NDIAYE**, Senegal Yatırım, Tanıtım, Ortaklık ve Devlet Televizyon Kurumu Bakanı **Khoudia MBAYE** ve T.C. Dışişleri Bakanı **Feridun SİNİRLİOĞLU**’nu temsilen Dakar Büyükelçisi **Nilgün ERDEM ARI** da Toplantı’nın gerek Türkiye gerek Afrika ülkeleri açısından önemini belirttikleri birer konuşma yapmışlardır.

Kongre’ye Senegal ve Türkiye’den bazı Bakanlıklar ve Müsteşarlıklar, Afrika Birliği, uzmanlık kuruluşları, Afrika’nın önde gelen bölgesel ekonomik toplulukları, finans kuruluşları, Afrika Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği, yatırım teşvik merkezleri, serbest bölgeler, iş dünyası çatı kuruluşları, danışmanlık kurumları, yatırımcı şirketler ve Ankara’daki Afrika ülkeleri misyon temsilcilikleri tarafından katılım sağlanmıştır. Bazı uluslararası kuruluşlardan temsilciler ve Senegal’e akredite büyükelçiler de Kongre’de hazır bulunmuştur.

Oturumlarda Afrika ülkelerinde değişmekte olan koşullara dikkat çekilmiş ve Afrika’daki kalkınma süreci, güncel istatistiklerle detaylandırılmıştır. Öte yandan, Türkiye ile Afrika arasındaki çok taraflı işbirliği, ticaret ve yatırım fırsatları, ekonomik ve ticari ilişkiler masaya yatırılmıştır.

Kongre’ye, Türkiye - Afrika ilişkileri çerçevesinde rekabet, ticaret ve yatırımı geliştirme konusundaki işbirliği çabalarını önemli ölçüde güçleştiren dünya ekonomik ve politik görünümüne yapılan vurguyla devam edilmiştir. 2008 küresel ekonomik krizini izleyen süreçte, ABD ekonomisinin toparlanma hızındaki yavaşlık, gelişmekte olan piyasaların refah üretiminden çekilmesi ve AB bölgesindeki sorunların yanı sıra dünya çapında kitlesel göç hareketleri ve güvenlik sorunlarına değinilmiş ve bu sorunların hâlen dünya gündemindeki önemini koruduğu belirtilmiştir. Çin ekonomisindeki yavaşlamanın özellikle Sahra Altı Afrika’daki anamal ihracına dayalı ekonomilerin performansı üzerindeki etkisine değinilmiştir. İyice düşen petrol fiyatları, aralarında Nijerya, Angola ve Sudan gibi bazı Afrika ülkelerinin de yer aldığı gelişmekte olan petrol ihracatçısı ülkeler üzerinde ters etkileri olacak bir faktör olarak vurgulanmıştır. Petrol fiyatındaki düşüş, petrol ihracında ön sıralarda yer alan ve Suriye’den başlayarak askerî reflekslerini

güçlendirmeye çalışan Rusya'nın ekonomisini de zayıflatmıştır. Bu faktörler, Kongre'de, Türkiye ve Afrika arasında kurulacak ilişkilerin itici gücü olarak altı çizilen hususlar arasında yer almıştır.

Halihazırda tamamlanmış olan Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP) ve Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) projelerine de atıfta bulunulmuştur. Her iki ortaklık projesinin kapsamı neredeyse dünya ekonomisinin yüzde seksen beşine tekabül etmektedir. Kongre'de, TTIP ve TPP'nin, Çin ve Hindistan gibi geniş nüfuslu ülkeler dahil olmak üzere bu ortaklıklarda yer almayan ülkelerin marjinalleşmesine yol açacağı kanaatine varılmıştır. Diğer taraftan bu ortaklık anlaşmalarının Afrika ve Latin Amerika üzerinde sosyal ve ekonomik açıdan zararlı etkileri olabileceğine de işaret edilmiştir.

Yakın zamanda Antalya'da toplanan G20 sonrasında gerçekleştirilen Kongre'de, gündemdeki yerini koruyan küresel ekonomik daralma ve yol açtığı sorunların olumsuz etkileri vurgulanmış; ekonomik büyüme aracılığıyla yoksulluğun azaltılması, çevreyi koruma tedbirlerinin güçlendirilmesi ve istihdam oluşturulmasını amaçlayan kapsayıcılık, uygulama ve yatırımların önemi yeniden tespit ve ifade edilmiştir. Çin ve Hindistan gibi ağırlıklı olarak ödemeler dengesi fazla veren ekonomilerin harekete geçirdiği fonlar kullanılarak gerçekleştirilen büyük ölçekli yatırımlardan, özellikle altyapı ve enerji alanlarında sürmekte olan küresel ekonomik krizin olumsuz etkilerini giderecek ve yakın zamanda hayata geçirilen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDGs) toplantısının amaçlarına cevap teşkil edecek faktörler olarak söz edilmiştir. 2008 krizinin etkilerinin ortadan kaldırılmasının, Sahra Altı Afrika'nın (SSA) büyüme oranlarında daha hızlı artış sağlanmasına olanak tanıyacağı belirtilmiştir.

Türkiye ve Afrika arasında, ticaret ve yatırım fırsatları bu koşullar altında keşfedilmektedir. Bu bakımdan Onuncu Uluslararası Türk - Afrika Kongresi, ticaret ve yatırım alanlarında makro-ekonomik performans, zorluklar ve fırsatlar konularına odaklanmıştır. Yoksulluğun azaltılması, istihdam oluşturulması ve çevrenin korunması konularının da ele alındığı Kongre'de gelişmiş iş fırsatı alanları olasılığı masaya yatırılmıştır. İşbirliğine elverişli bir ortam oluşturmak, diğer bir ifadeyle, ekonomik açıdan bir kazan-kazan durumu formüle etmeye olanak sağlamak, Kongre'nin temel vurgusu olmuştur.

Afrika kıtasının son on yıldaki makro-ekonomik performansının göz doldurucu olduğu dile getirilmiştir. Hızlı büyüyen Çin ve Hindistan'ın taleplerine ek olarak gelişmekte olan diğer ülkelerin de Afrika ürünlerine yönelik talepleri ekonomik büyümeye katkı sağlamıştır. Tercih edilebilir ana mal fiyatlarının da bu gelişmeye katkısı olmuştur. Sierra Leone ve Liberya'da demir ve altın gibi; Nijer ve Gana'da ham petrol gibi yeni doğal kaynakların keşfi ihracat gelirlerinin artmasında etkili olmuştur. Ağır Borçlu Yoksul Ülkeler (HIPC) ve Çok Yönlü Borç Hafifletme Girişimi (MDRI) kuruluşlarının öncülüğünde önemli borç iptalleri gerçekleştirilmiş; daha büyük yatırımlara mali alan açılmıştır. Yönetimsel reformlar pek çok Afrika ülkesinde başarıyla uygulanmış; ortalama dış borç azalmış; bütçe disiplini sağlanmış; enflasyon düşürülmüş; kişi başı gelir ve finansal akış artmıştır. Kısaca son on yıllık süreçte yatırım alanında önemli iyileşmeler sağlanmıştır. Kongre'nin ikinci ve üçüncü oturumlarında da dikkat çekilmiş olan bu olumlu

gelişmeler, altyapı, maden ve enerji alanlarında daha büyük yatırımlar için talep artışını beraberinde getirmiştir.

Bununla birlikte yoksulluk, özel sermaye ve çevrenin korunmasına ilişkin tedbirler arasındaki çıkar çatışmaları, iklim değişikliği, erozyon, çölleşme, göç ve güçlendirilmiş bir rekabet kapasitesi için gerekli teknolojiden yoksunluk meseleleri etrafında kümelenen bazı sorunların hâlen varlığını korumakta ve Kıta'nın ana mal ihracına bağımlılığı sürmektedir. Dolayısıyla ekonomik kalkınma ve istihdam temini arasındaki bağ da hâlen zayıftır. Fakat yatırımların Sahra Altı Afrika (SSA) ekonomileri üzerindeki pozitif etkisi az da olsa yapısal bir dönüşüme katkı sağlamıştır. Buna karşın söz konusu yatırımların, yoksulluğun azaltılmasına katkı sağladığı söylenemez. Afrika gerçeği, özellikle düşük tasarruf oranları sürüp giderken, işçi dövizlerinin büyük bir önem arz ettiğini göstermektedir. Bu durum, ülke içine akan ve geliştirilmiş doğrudan dış yatırım (FDI) gerektirmektedir. Bu tür yatırımlar ise büyük oranda hükümet bütçesinden sağlanan destek ve hedef altyapı yatırımları aracılığıyla yönlendirilmektedir. Doğrudan iç yatırım, gayri safi iç hasılanın (GSYH) büyümesine de katkı sağlamış fakat yoksulluğun azaltılmasında bunun faydası görülmemiştir. Sermaye kaçışı tehdidi dış şoklara karşı kırılganlığı artırmaktadır. Hantal bürokrasi ve enerji arzındaki yetersizlik doğrudan dış yatırımların ülke içine akışında sıkıntılara yol açmaktadır. Yatırımların artırılması için ülkelerin olumlu imajlarının ve spesifik yatırım imkanlarının teşvik edilmesi gerektiği konusunda görüş birliği sağlanan Kongre'de, söz konusu sorunların ekonomik performansı düşürdüğü ve işbirliği imkanlarını daralttığı hatta engellediği ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Sahra Altı Afrika'daki özellikle ulaşım ve enerji sektörlerindeki yatırımların çoğunun hükümetler tarafından yapıldığı da not edilmiştir. Yatırım alanında hükümetlerin büyük rol sahibi olduğu görülmekte ve bu durumun sonraki süreçte de büyük olasılıkla devam edeceği düşünülmektedir. Bununla birlikte gerek ulusal ve bölgesel yatırım biçimlerinin gerek finans ve serbest ticaretin önündeki engellerin kaldırılması yoluyla güçlendirilmesi ihtiyacına vurgu yapılmıştır. Bu durumun gerçekleşmesi hâlinde Türkiye ve Afrika ülkeleri arasındaki işbirliği ilişkilerinin daha hızlı gelişeceği savunulmuştur. Ayrıca Türkiye'nin önemli katkılarının olabileceği gerçekçi politika çerçeveleriyle kapasite inşası yönetim biçimlerinin başarılmasının ve "Afrikalı sorunlara Afrikalı çözümler" bulmanın şart olduğu vurgulanmıştır. Türk - Afrika işbirliğine enformasyon sağlamak için keşfetmek ve rekabetçi değer zinciri oluşum dinamikleri tesis etmek üzere daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu konusunda fikir birliğine varılmıştır.

İnsan kaynağının gelişimine ivme kazandırılması ve altyapı kalkınmasına ağırlık verilmesinin gerekliliğine ilişkin görüş birliği sağlanmıştır. Afrika'nın, altyapı yatırımları ile bilim, teknoloji ve eğitim yatırımları alanında bir sanayileşme stratejisi ihtiyacı içinde olduğu görülmüş; Türkiye'nin bu hususta uygun bir partner olabileceğine dikkat çekilmiştir. Söz konusu alanlardaki işbirliğinin "insan merkezli" bir anlayışla ve "kamu - özel ortaklığı" teşvik edilerek sağlanması zarureti vurgulanmıştır. İktidar paylaşımı ve karar alma süreçlerine katılımı güçlendirme amaçlı reformların etki oranının artırılması ve özel sektörün kalkınma odaklı çalışmalara katılımında bulunmasına olanak sağlanması gerektiğinin altı çizilmiştir.

Son on yıllık süreçte Türk - Afrika ilişkilerinin çeşitli alanlarda ve güçlü bir şekilde geliştiği konusunda fikir birliği sağlanmıştır. Bununla birlikte gerek tarım, eğitim, pazarlama, turizm, sağlık ve sosyal sorumluluk gibi alanlarda gerek ticaret ve yatırım gibi alanlarda potansiyelin tamamını karşılayacak iyileştirmelere ihtiyaç vardır. Bu bakımdan, Kongre’de, risk yönetimine atfen, mali sektör işbirliği ve özel sektörler arası etkileşimin artırılmasına katkısı olabilecek iş çevrelerine sigorta işlemelerini genişletme ihtiyacının da altı çizilmiştir. Afrika’da faaliyet gösteren Türk firmalarının yatırımlarına ilişkin para hareketleri, hükümet politikaları ve kârların kaynak ülkeye gönderilmesine odaklanmaktadır. Bu nedenle Kıta’ya Türk yatırımlarını teşvik etmek için Bölge’deki koşulların iyileştirilmesi gerekmektedir. Ortaklık taraflarınca hükümetlerin müdahil kılınmasını gerektiren çift taraflı ticari ilişkiler ve yatırım anlaşmaları kadar; kültürel, turistik (sağlık turizmi ve benzerleri) ve eğitimsel mübadelenin öneminin, çok kutuplu dünyada, arttığına ilişkin kanaat oluşmuştur. Böylece, Kongre’nin en önemli sonuçlarından biri olarak; sosyal yapı, gelenekler, diller ve müşterek toplumsal etkileşimlerin ve iş uygulamalarının gelişimine katkı sağlayacak kültürel alana dair araştırmaların ihmal edildiğine ilişkin farkındalık olmuştur. Bu husus bilhassa güvenlik, göç ve iklim çerçevesinde küresel ilişkilere ilişkin değişim konusunda vurgulanmıştır. Çağa özgü bu tür meselelerin yalnızca; dilbilim, antropoloji, sosyoloji, uluslararası ilişkiler ve ekonomi-politik çalışmaları üzerinden ve disiplinler-arası bir çerçevede analiz edilerek anlaşılabilceği sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, Onuncu Uluslararası Türk - Afrika Kongresi’nin, Türkiye - Afrika ortaklığı çerçevesinde gerçekleştirilecek tüm girişimlere yönelik olarak, daha sonraki ve daha ileri bir entelektüel çalışmanın gündemini belirlemesine imkan tanımaktadır.

21 Kasım 2015, Dakar

